

ציפי שחרור

השכן של אורי ליפשיץ

ההפתחות ואו אתה חוזר ונופל במלכודת של הרצון שלך, היכולת שלך... לאחר מחשבה הוא מוסיף: אני מאמין שחשיר בה תהליכית, דינאמית, היא החשיכה הנכונה. ולכן אני אומר שצריך להשתחרר מהרצון להגיע ולמרוך שיאים. וחוזר מזה, הרי אין שיא שאינך רוצה ולפעמים גם מסוגל לעבור. וכך אתה עוסק כל הזמן במה שאתה רוצה, לא במה שאתה חיב, מוכרח, לעשות.

אני עוברת לנקודה חדשה. — אתה צייר של סיגנונות רבים ועם זה, אפילו אני שאינני רואה את עצמי כמומחית גדולה לציור, מבחינה בעבודותיך סימנים של ייחוד, של זהות עצמית. תוך כדי אמירת הדברים אני מבחינה כסתירה. הרי התחלתי כתחושה שלפני עבודות של 30 ציירים. האם ההרגשה של ייחוד וזהות באה כתוצאה ממבט שני ושלישי? קובע ליפשיץ בבוז. סיגנון זה רב מפגר, קובע ליפשיץ בבוז. אני מכיר ציירים שמגיל 20 עובדים באותו סיגנון ומה שנותר להם הוא רק לשפר את הכושר שלהם. אני אישית עברתי מציור אישי מאוד, שלחם על ציירתך והצדקתך, אל מה שאפשר לכנות כשם ציור אידיאולוגי. כסופו של דבר ויתרתי גם על זה וגם על זה.

שינאה וקינאה

זוה אמור גם לגבי מילחמות אמנים. יצאתי מזה מוזמן. זה בולשיט. לא כדאי לבזבז אנרגיות

להתמודד עם הסביבה שבה הוא חי מחפש לו מיפלט בדימיון ומסיים כאיזה סוריאליזם מטור פש.

— בוא נחזור לשכנים שלך. כשיש שכנים כמו צבי לבב, לשם מה לנסוע למארדי הרחוקה? צבי לבב סימל בשכילי פולקלור, את כל המיגוון האנושי שאנחנו מכירים בארץ הזאת. לפעמים הוא הופיע בציורי ברמות מצניא רומי ולפעמים בתור חרש ברזל. הוא גם היה קצת משורר, לפחות בהבעת פניו. בחיי היומיום הוא היה מסגר ונגר.

לגדל דור חדש

אורי מסכים להראות לי את התמונות שבא טלייה. מסכיבי דמיות מצולמות ומגששות בראסטר צילומי (רשת נקודות ועירות שמות מורכב צילום-עיתונות, למשל). הרמיות חסרות פנים, חסרות זהות אינדיבידואלית. בעצם זה צילום שאיבד את הפרטים והפך לנקודה. ככל שהיא גדולה יותר, היא מאבדת את הזהות שלה, מסביר הצייר.

אני עוברת מציור לציור, מצילום לצילום, בתוך האטלייה הענק, כשקול הבאס של אורי ליפשיץ מלווה אותי. הייתי רוצה ללמד. הייתי רוצה לגדל דור חדש של ציירים. ללמד גם אותם לותר על עצמיותם, ללמד אותם לצייר רפו' רטאזות, רוחות, ולא מילחמות אידיאולוגיות, אישיות או פוליטיות.

וזה, נכון לעכשיו, האני מאג'ן שלו, והוא משמיע אותו לא בלי שמץ רגשות. אבל אני לא אלמד. פתאום נעלמת נימת הרגשות והקול מקשיח והולך. איי-אפטר לבוא ולבקש מאדם בן 25 שיוותר על עצמיותו, על מחיקת ממילחמות הישרדות שלו. מחידידים שעמים שוחחתי אחר-כך נודע לי כי

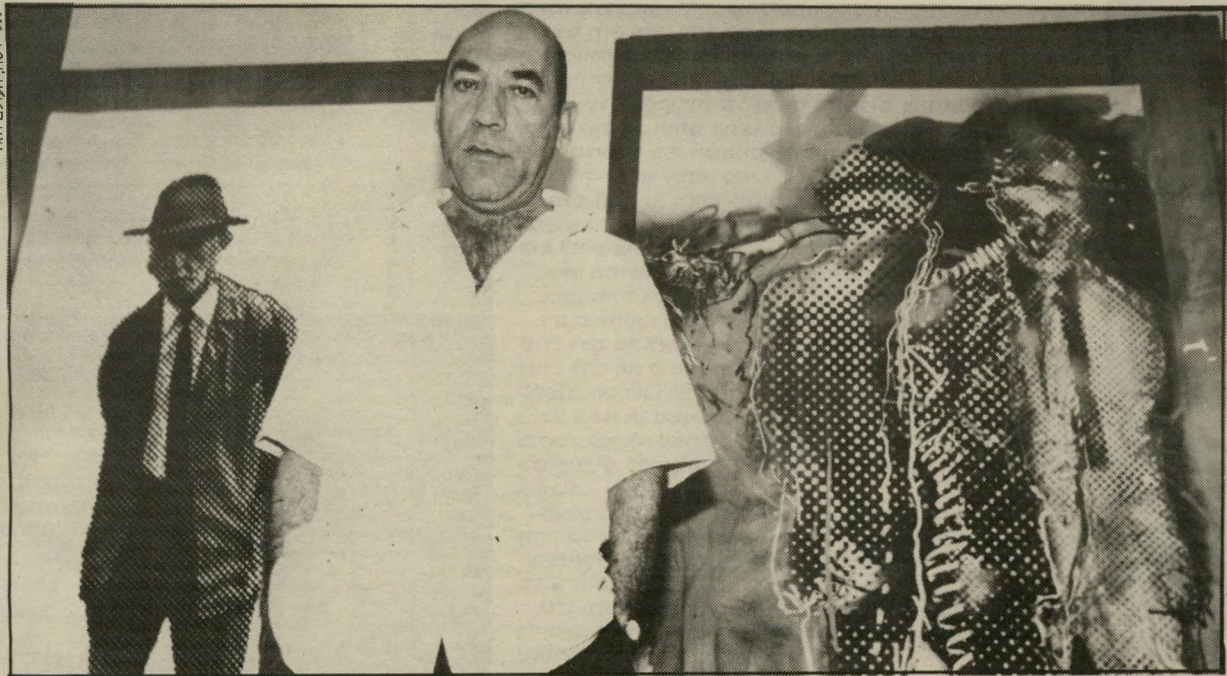
אבל הרושם הוא שהחיים בהחלט אוהבים אותו. — כשאתה אומר שהציור לא בא לטעון טענה, למה אתה מתכוון?

כבר אמרתי לך, הציור שלי נותן אינדקס חברתי. אקלים שמסקי מצב אישי של אנשים, לא שלי. כך, בחברה אלימה או בסביבה אלימה הוא יציג אינדקס של אלימות. הרגש שלי הוא לא לנסות לשכנע משהו ואפילו לא לסבר את האוזן או את העין, כי אם למסור חומר בדוק ומדומן. התערוכה האחרונה בגלריה נורדון כוללת חטיבה שלמה של דיוקנאות הרב כהנא. הציור שלי היום הוא סוג של מסירת איני פורמציה, המרויכת ביותר שעומרת לרשותי. כמו שימוש בכתב או בדיבור להעברת מידע. אין בו פרשנויות. כשאתה עובד על פי הצורך אתה מוותר מראש על כל התערבות אישית שלך, על כל אינטרפרטציה של החומר שאתה מתעד. כמו שכתב עיתון אינו מכיע את דעתו האישית בשולי הידיעה על תאונת-הדרכים שעליה הוא מדווח. כעניי היום כל פרשנות, אידיאולוגית או אחרת, פוגעת בציורה. תבני, אין לי עמדה. אני מוותר על התואר של בעל עמדה.

אני אפילו לא מוכרח להיות מרוצה מן החומר שאני מתעד, או להוזהות איתו. איש לא אמר לי שבאתי לעולם כדי ליהנות מכל מה שאמצא בו, כל מה שאהיה עד לו. ואם אנחנו איננו אמורים ליהנות, אנחנו פשוט עושים מה שאנחנו מר- גישים שאנחנו צריכים לעשות. כלי שום ציפיות. כי הנתנה היא חסרת משכב והגמול על הנתנה הוא בנתנה עצמה.

לא מזין לי

אני שואלת את עצמי, אם גם צייר של אוקף לזכותו הצלחת כשל אורי ליפשיץ היה מרבר כך. האם גם הגמול שאילו נתאוה וינסגט ואן גוך

אורי ליפשיץ: נמר עם האגו-טריט

וזמן קצר לאחר שליפשיץ נסע לספרד הלך לעולמו צבי לבב — המצביא הרומי, חרש הברזל, הפולקלור החי, האיש שבהבעת פניו בלבד נתן לליפשיץ השראה לתערוכה שלמה. לא שאלתי, אבל אני בטוחה שגם במארדי מצא ליפשיץ דרך להנציח את השכן שלו — גם לאחר מותו.

בינתיים, כאן, עשה זאת יגאל תומרקין שהקי ריש את אחת מתערוכותיו האחרונות לאיש צבי לבב, השכן של אורי ליפשיץ.

מיכתבים למערכת

על חריג

וחרגים

שמחתי לקרוא בגליון העולם הזה מיום 5.10.88 כי הנך מוכן לקבל הערות קוראים כרוג' מת הערתו של מר משה כנען. אך התרשמתי היא שעדיין אינך מקבל את הרזן ולכן ברצוני לפקות את עיניך בדרך שונה לחלוטין. עלי להדגיש מיד, כי בהנחה שרוב הקוראים בישראל, ובכללם גם הסופרים המכוברים, קראו

— שהיה נאמת חסר-משכב בדורו — היה רק הנתנה עצמה? אבל אורי ליפשיץ מתעקש: זאת התשובה. תעשי איתה מה שאת רוצה. ועובר פתאום לדברים אחרים, אולי מציקים לו ואולי לא.

תיראי, קראתי על עצמי דברים רעים שהר' גיוז אותי, ולהיפך. היום זה כבר לא מזין לי. אני לא אמור לקבל תמורה על כל דבר שאני עושה. — לתערוכה הקודמת שלך בגלריה נורדון קראת בשם המשונה צבי לבב. מיהו צבי לבב זה, המצאה?

אורי: צבי לבב חתק מהליות המצאה. הוא היה השכן שלי. את רואה, אני לא הולך רחוק. אני מביא לאולמי התערוכה את הסביבה הקרובה לי, עם כל המיקריות שבה. זה לא אומר שאני לא מסוגל לנסוע לספרד, לשבת שם כמה חודשים, לצייר כמו מטורף עשרות בדים גדולים ולחזור כשנגמר לי הצורך.

כל העבודות בתערוכה הנוכחית צוירו בחור רשי שהותו של ליפשיץ בספרד, שאליה נסע במגמה אחת ויחידה: לשבת שם. הרחק מן המון הקטרף, אם לעטט את הארדי, ולצייר. — ומה על הדימיון? אני מזכירה נשכחות. מה צריך דימיון כשמצאיאות יותר מטורפת, יותר עשירה בהמצאה ממנו מי שלא מסוגל

על שינאה וקינאה. הגעתי למסקנה שצריך להשתחרר מזה כמו שצריך להשתחרר מהציור האגואיסטי האישי והאידיאולוגי.

— או מה נשאר? לפני שהוא עונה הוא מוליך אותי לאטליה רחבי-ידיים שכול צייר היה מחל לעצמו (אני) מכל מקום, שאינני ציירת, התקנאתי בו. היום אני עוסק בדבר שאולי ייראה יומרני, אבל הוא לא. זה מה שאני קורא לו, הציור המקורי — ציור על מישקל רפורטאז'ה, ציור מתעד, בלתי-אידיאלי לחלוטין. לא ציור שבא לטעון טענה כלשהי, אלא ציור שהוא אינדקס ואינדיקאטור של תהליך, תהליך שאתרי שהוא עובר הוא כבר לא קיים. גם לא כקביעה אמ' נותית. אולי רק כמוצר של אספנות.

בין אם הוא רואה בציוריו הישגים פרי כושר ויכולת או לא, עובדה היא ששוק האמנות רואה בהם מוצרים סחירים מאוד. רואה ומשלם בהתאם. ליפשיץ חיב להיות מודע לכך, כלומר, מודע להצלחתו בשוק האמנות. אבל הוא כשלו: מה לעשות, לא הצלחתי להתאהב בעצמי ולפתח אהבה זו לירי סיגנון קבוע או כוח. אני מסתכלת סביבי ושוב נותרת בלתי-משוכנעת. יכול להיות שאורי ליפשיץ לא התאהב בעצמו

אני גמתי עם האגורטיפ, כבר אין לי טיפה מזה, קידם את פני אורי ליפשיץ בביתו היפה והמושפץ כנווה-צדק. מראש נברנו שלא נעסוק כאן בתערוכת החדשה שנפתחה לא-מכבר בגלריה נורדון בתל-אביב, כי אם, בדברים כל' ליים" שבין אמן לאמנות. בתחילה קשה היה לי לעכל את ההכרזה הנומבאסטית מעט. אחרי הכל, נורמן לי להכיר כמה אמנים (כולל סופרים ומשוררים...) וגם זה: הלא אדם בתוך עצמו הוא גר, כמו שאנחנו שומעים ברדיו. אבל ליפשיץ, שווק, אנרגטי מאוד, העגיל שכתנוד אוזנו כמו מדגיש את האווירה הפיגוראטיבית, מיישיר בי מבט חד עד שכל פניו עומת מרחק לא ברור. לאט לאט, כשהוא פורט לפני את דרכו שלו לשיחור מתוד עצמו, אני משתכנעת לפחות כזה, שהוא עצמו מתכוון לכל מילה שהוא אומר.

אורי ליפשיץ מדבר על ציור וככל זאת — אגורטיפ או לא אגורטיפ — הוא ממשך לדבר על עצמו. אבל האם אפשר אחרת? הוא מדבר כמו משורר. התיאוריות שלו לא תמיד ברורות לשמע. אבל נראה שלו עצמו אין בעייה איתן. מבחינתו הן ברורות, עמרו במיכתב הניסיון, הניסיון שלו, כמובן. ליפשיץ מעולם לא למד לצייר וגם התי אוריות שלו משמעות, מבחינות רבות, כמו היו מתוצרת בית. לפחות מבחינה זאת הן גם אותנטיות.

שלושים ציירים

באתי אליו בכוונה לשאול אותו שאלות רבות ולא ידעתי כמה להתחיל. גם הכרות הפתיחה הלא-צפויה וגם הציורים הרבים שמסכיבי קצת כילבלו עלי את דעתי. מכל עבר נשקפות חסרות עבודות שונות זו מזו בסגנון, במהותן, עד שלרגע עולה בי תחושה כאילו ישבו בחדר הזה שלושים ציירים, ציירו וציירו ולבסוף חתמו: אורי ליפשיץ.

— אורי, מה המשמעות של לצייר ציור? ובכן, לצייר ציור זה כמו לגדל ילד או לבנות בית.

הוא עונה במהירות ובטיבעיות, ונראה כי גם תשובה זו לקוחה ישירות מתוך חומרי חייו. יש שלושה מרכיבים, הוא ממשך בטון דידיאקטי. היכולת, הרצון והצורך. כך בחיים וכך גם כאמנות. אפשר לבנות ציור על פי כל אחד משלושת המרכיבים האלה.

— באיזה מהם בחרת אתה? אני בחרתי בצורך, ובכך גמתי עם כל בעי' יית האגואיזם האמנותי שלי. ההכרח והצורך אמנם מולידים את הרברים החשובים שנעשים, אבל לא תמיד גם את המעניינים שבהם. כשאני מצייר אני לא סומך או מסתמך על יכולת רצון, כלומר, על יכולתי ורצוני, שהם בעיני שתי פונקציות מפונקות ומתפנקות. אני גמתי עם ההתייפיות הזאת. אני אפילו כבר לא מתפעל מרצון שהעפיל לשיא ומרמת יכולת גבוהה. רמת הכושר הגבוהה ביותר גם היא אינה, כסופו של דבר, אלא ביטוי למוגבלותה של היכולת האנושית. היום נרמה לי שהשיא שניתן לשאוף אליו הוא דווקא לוותר על היכולת, על הכושר, כמטרה עליונה. ואז, מה שנותר הוא הציור הפנימי, הציור הפנימי שמוליד את העובדות. אליו שואף כיום הציור שלי.

חמישה-עשר אחוזים

— ואלו הישגים אתה חושב שהישגת לפי התיאוריה שלך? אני מצייר לפי הצורך הפנימי שלי ומגיע ל 15 או 20 אחוזים ממה... — ממה שיכולת להגיע אליו? אני משטעת אותו בשאלה. בסדר. ממה שיכולתי, אולי, להגיע אליו. אולי ממה שרציתי להגיע אליו. תבחר את. ו-15 אחוזים אלה הם בעיני המון.

— מה היתרון של ה"צורך" הזה, שאתה מרגיש אותו כן? כעניי, יצירה שנוצרת מתוך צורך נשארתי תמיד כמצב של תהליך מתמשך, לא של מיצוי. כרגע שאתה עוצר את התהליך כדי למרוד אותו או לקבץ אותו בהישגים מוגמרים, מסתיימת